

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΙΔΙΚΗ Σ.Ε. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΩΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΟΥ*

Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι,
Έξοχώτατοι κ.κ. Υπουργοί,
Έρίτμε Κυρία Έπίτροπε,
Άξιότιμοι κυρίες και κύριοι Εύρωβουλευτές, οί
όποιοι έχετε την έξαιρετική τιμή νά εκπροσωπείτε
τήν Ελλάδα στο Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
Έντιμότατοι κ.κ. Κρατικοί Λειτουργοί,
Πανοσιολογιώτατοι και Αϊδεσμιολογιώτατοι
Πατέρες,

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά πού σήμερα έχω
τήν ευκαιρία νά γνωρίσω πολλούς από σās για
πρώτη φορά, νά συζητήσω μαζί σας και νά ακού-

Του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών
και πάσης Ελλάδος κ.κ. **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

σω τίς σκέψεις σας για τó παρόν και τó μέλλον τής
Εύρώπης. Θα ήθελα από τήν αρχή νά σās πώ ότι
ή Έκκλησία αποτελείται από τόν κληρο και τόν
λαό και πώς κληρος μαζί και λαός όφείλουμε νά
προβληματιζόμαστε έμπρός στους κοινούς μας
στόχους, ένας από τους όποιους πρέπει νά είναι ή
πορεία και ό ρόλος τής Έκκλησίας στήν Εύρώπη
του 21ου αιώνα.

Άπό τήν αρχή επίσης θέλω νά διευκρινίσω ότι
ή αποστολή τής Έκκλησίας δέν περιορίζεται απο-
κλειστικά και μόνο στή σωτηρία του ανθρώπου,
ώς προσώπου και δημιουργήματος κατ' εικόνα
και όμοίωση του Θεού, αλλά επεκτείνεται και
στήν εκ μέρους μας φροντίδα του ως ψυχοσωμα-
τικής όντότητας, σύμφωνα με τήν κατ' έξοχήν
άρετή του χριστιανού πού είναι ή αγάπη. Αυτός
είναι και ό λόγος για τόν όποιο ή Έκκλησία ένδια-
φέρεται για τήν εξέλιξη τής Εύρώπης, ως ενός
εύρύτερου συνόλου λαών. Στήν εξέλιξη αυτή όφεί-
λουμε νά συμμετάσχουμε, ως ελεύθεροι άνθρωποι,

πιστοί χριστιανοί και υπεύθυνοι πολίτες.

Άγαπητοί μου, πέραν τής κοινής αντίληψης,
έσεϊς ζώντας στίς Βρυξέλες και στο Στρασβούργο
και συμμετέχοντες στα διάφορα όργανα τής Ε.Ε.
βιώνετε καθημερινώς τó ότι οί Έλληνες άποτε-
λούμε μία μικρή έθνική και πολιτισμική μειονότη-
τα στή σημερινή και κυρίως στήν αύριανή Ένωμέ-
νη Εύρώπη τών 27 κρατών. Όμως κι εμείς οί λίγοι
όφείλουμε νά ένδιαφερόμαστε για τó πώς λαμβά-
νονται και θα λαμβάνονται οί αποφάσεις πού θα
μās άφορούν ως μέλη τής Όρθοδόξου Χριστια-
νικής Έκκλησίας και πρέπει νά πώ ότι ανησυ-
χούμε για τó πώς θα μπορέσουμε νά διατηρήσου-
με τήν ιδιοπροσωπεία μας μέσα σέ αυτό τó σύνο-
λο τών 500 περίπου έκατομμυρίων Εύρωπαίων
πολιτών.

Είναι γνωστό σέ όλους μας ότι σέ όλα τά επί-
πεδα τής Ε.Ε. υπάρχουν μεγάλες δυσχέρειες στή
συνεννόηση μεταξύ των εκπροσώπων τών χωρών
- μελών. Αυτές είναι βέβαιο ότι θα πολλαπλασια-
σθούν και θα γίνουν όξύτερες στή μελλοντική δι-
ευρυμένη Εύρωπαϊκή Ένωση. Είναι δύσκολο σή-
μερα νά μιλήσει κανείς λ.χ. για τόν τρόπο πού θα
λειτουργεί τó μελλοντικό Εύρωκοινοβούλιο τών
27 κρατών - μελών και για τά καθήκοντα και τις
ύποχρεώσεις τής Εύρωπαϊκής Έπιτροπής. Άκόμη
και για τó πόσο μέρος τής έθνικής κυριαρχίας τής
κάθε χώρας - μέλους θα εκχωρηθεί. Γίνονται συ-
ζητήσεις και κατατίθενται προτάσεις από πολιτι-
κούς και ειδικούς έπιστήμονες, χωρίς όμως νά έχει
ξεκαθαριστεί τó τοπίο. Γίνονται ακόμη έπεξεργα-
σίες προτάσεων για τó αν θα υπάρξει μία κυριαρ-
χούσα κοινή γλώσσα συνεννόησης και αν ένας
πολιτισμός είναι πού θα κυριαρχήσει, προτάσεις
πού πάντως αντιμετωπίζουν ισχυρότατες άντι-
δράσεις. Μεγάλοι πολιτικοί σχηματισμοί μέσα
στήν Ε.Ε. άντιδρούν σθεναρά στήν πολιτισμική
αυτή όμογενοποίηση. Επίσης επώνυμοι διανοού-
μενοι έχουν εκφραστεί υπέρ τής διατηρήσεως τών
πολιτισμών και τών ιδιαιτεροτήτων τών Έθνών
τής Εύρώπης, ως ψηφίδων πού συγκροτούν τόν

* Όμιλία προς τους Έλληνες Εύρωβουλευτές, Άθήνα,
«Άθηναϊκή Λέσχη», 27 Ιανουαρίου 2001.

δυναμισμό και την όμορφιά της. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και Έκκλησίες, όπως ή Ρωμαιοκαθολική και ή Όρθόδοξη και μάλιστα μέχρι στιγμής μόνον ή Έλληνική – έφόσον ή Ελλάδα έξ όλων των Όρθοδόξων Κρατών είναι μέλος της Ε.Ε.

Πρέπει νά σημειώσω στο σημείο αυτό ότι οι λαοί της Εϋρώπης έχουμε κοινό παρονομαστή τον Χριστιανισμό και ας μὴν ἀναζητούμε υποκατάστατά του, ένα από τὰ όποια είναι ή «laïcité». Άς μὴ ξεχνούμε ότι οι έμπνευστές και ιδρυτές της ΕΟΚ, Ρομπέρ Σουμάν, Κόνραντ Άντενάουερ και Άλτσίντε Ντέ Γκάσπερι, τὴν όραματίστηκαν όχι μόνο ως ένα συνασπισμό οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων, αλλά ως χώρο ειρηνικής συνύπαρξης και συνεργασίας των λαών της Εϋρώπης, πού έδράζεται επάνω στην κοινή θρησκευτική και πολιτισμική τους Παράδοση.

Ή Εϋρώπη πράγματι στάθηκε επί αιώνες και διατηρείται μέχρι σήμερα επί των πολιτισμικών της βάθρων, πού είναι ή Ίερουσαλήμ, ή Άθήνα και ή Ρώμη, όπως έχει έπισημάνει και ό Άγγλος μεγάλος λογοτέχνης Τόμας Έλλιοτ. Τελευταίως έχουν εμφανιστεί καινοφανείς άντεπιστημονικές θεωρίες, πού θέλουν άκομψα νά στηρίξουν δεδομένες αντίθετες ιδεολογικές τοποθετήσεις. Σύμφωνα με αυτές ό πολιτισμός πού αναπτύχθηκε στην Εϋρώπη δέν ήταν βασισμένος μόνο στις πόλεις - σύμβολα, αλλά και στο Ίσλάμ και σέ ό,τι εκφράζει ό Διαφωτισμός. Πρέπει επί της θεωρίας αυτής άπλως νά σημειώσω πώς ό,τι προσεφέρθη στη Δύση από τὸ Ίσλάμ και όσα παρήχθησαν από τὸν Διαφωτισμό έχουν προέλευση από τὸν πολιτισμό, όπως αυτός διαμορφώθηκε από τὴν Άθήνα και γενικά από τὸν αρχαίο ελληνικό και ελληνιστικό πολιτισμό, από τὴν Ίερουσαλήμ και γενικά από τὸ ήθος και τὴν κοινωνική συμπεριφορά πού διαμόρφωσε ό Χριστιανισμός και από τὴ Ρώμη, μαζί με τὴν Κωνσταντινούπολη, ως δεύτερη Ρώμη, με τούς θεσμούς και τὸ σύστημα δικαίου και διοίκησης, τὸ όποιο έφεύραν και χρησιμοποίησαν οι Βυζαντινοί και με τὸ όποιο διατήρησαν επί αιώνες όμαλή τὴν πορεία τοῦ κράτους.

Θά προσθέσω κάτι ακόμη, διευκρινιστικό για τὴν εξέλιξη της Εϋρώπης. Ό Κάρολος ό Μέγας

ένθρονίστηκε τὸ 800 από τὸν Πάπα τῆς Ρώμης ως Βασιλιάς των Φράγκων και των Ρωμαίων, τίτλο πού έφερε μέχρι τότε μόνον ό Αυτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ήταν μία ακόμη πράξη πρὸς τὴν κατεύθυνση διάσπασης τῆς Εϋρώπης, πού όριστικοποιήθηκε με τὸ Σχίσμα τοῦ 1054 και είχε σοβαρές άρνητικές συνέπειες στὴν πολιτισμική και πνευματική εξέλιξη της. Ή Εϋρώπη ήταν ενιαία έως τὸ 800 και σέ κοινωνία έμειναν οι Χριστιανικές Έκκλησίες έως τὰ μέσα τοῦ 11ου αιώνα. Τὸ άκριβές λοιπὸν είναι ότι ή Χριστιανική Εϋρώπη επί 1700 χρόνια υπέστη πολλές επιθέσεις άλλοθρήσκων και άντιστάθηκε σ' αυτές. Πολλές φορές υπέκυψε, ιδίως στὰ ανατολικά και δυτικά άκρα της, αλλά παρὰ ταῦτα διατήρησε τὸν χριστιανικό της χαρακτήρα. Άλλά με τὸ Σχίσμα ή Δυτική Εϋρώπη επί 1000 περίπου χρόνια στερήθηκε από τὴν πνευματικότητα τῆς καθ' ήμᾶς Άνατολῆς και άντ' αὐτῆς επέλεξε τὸ δρόμο τοῦ όρθολογισμοῦ και τοῦ σχολαστικισμοῦ, με άποτέλεσμα νά εγκλωβιστεῖ σέ πνευματικά άδιέξοδα.

Σήμερα, αγαπητοί μου, διερχόμαστε μιὰ νέα περίοδο τῆς ιστορίας τῆς Εϋρώπης. Πέραν τῆς πτώσεως των συνόρων ή επί αιώνες άποικιακή πολιτική όρισμένων ισχυρὸν χωρὸν της και ή εϋημερία πού υπάρχει σέ όλα τὰ κράτη - μέλη τῆς Ε.Ε. έχουν ως άποτέλεσμα νά δημιουργηθεῖ έντονο μεταναστευτικό ρεύμα σ' αὐτὴν και νά μιλάμε πλέον για πολυπολιτισμικές χώρες. Ή αλλοίωση τῆς παραδοσιακῆς πληθυσμιακῆς σύνθεσης των κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ε. δημιουργεῖ μιὰ νέα κατάσταση, ενώ ή άμφισβήτηση σέ ώρισμένα κράτη τῆς παραδοσιακῆς κυριαρχίας τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος συνοδεύεται από τὴν εμφάνιση στοῦ ιστορικό προσκήνιο νέων τάσεων άπόρριψης παλαιῶν μεν αλλά συμπαγῶν ένωτικῶν σχημάτων τοῦ λαοῦ, με τὴν επίκληση των συνταγματικῶν αρχῶν τῆς θρησκευτικῆς έλευθερίας και άνετικότητας. Αὐτὸ προκαλεῖ και τάσεις δημιουργίας κρατῶν «λαϊκ», πού έρμηνεύεται κρατῶν «οὐδέτε-ρων», άθρησκων, κρατῶν των όποίων οι εκπρόσωποι δέν συμμετέχουν σέ χριστιανικές τελετές και στὰ δημόσια κτίρια των όποίων δέν υπάρχουν τὰ χριστιανικά σύμβολα, «για νά μὴν ένοχλοῦνται οι μὴ χριστιανοί πολίτες». Αὐτὰ συμβαίνουν κυ-

ρίως στη Γαλλία, που θεωρείται τὸ πρότυπο κράτος «λαϊκ». Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι λόγω πιθανόν τῶν ἐνοχῶν ἢ τῆς ἀνεκτικότητος, ἢ καὶ τὰ δύο, τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔχει περιθωριοποιηθεῖ ὁ Χριστιανισμὸς στὴ Γαλλία, σὲ ἀντίθεση πρὸς τοὺς λίγους σὲ ἀριθμὸ πιστοὺς τοῦ Μουσουλμανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, που ἀνθίστανται ἀποτελεσματικότερα.

Σὲ καμία ἄλλη πάντως εὐρωπαϊκὴ χώρα δὲν ὑπάρχει ἡ κατάσταση τῆς Γαλλίας ἀπὸ θρησκευτικὴ ἄποψη καὶ ὅσον ἀφορᾷ στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας. Ὅρισμένες μάλιστα χώρες ἔχουν κρατικὴ Ἐκκλησία, ὅπως λ.χ. τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο, ἡ Δανία καὶ ἡ προεδρεύουσα τὸ ἐξάμηνο αὐτὸ Σουηδία, κάτι ποὺ ἐμεῖς στὴν Πατρίδα μας δὲν ἔχουμε. Κι ἐπὶ πλέον, ὅπως τονίζει στὸ βιβλίο του «Σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας» ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ κ. Εὐάγ. Βενιζέλος, τὸ Σύνταγμα κατοχυρώνει πλήρως στὴ χώρα μας τὴν ἀνεξίθρησκεία καὶ τὶς θρησκευτικὰς ἐλευθερίες καὶ «ἐπικρατοῦσα» χαρακτηρίζεται ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὡς ἡ θρησκεία τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν καὶ ὡς ὁ σημαντικότερος συντελεστὴς τῆς δημιουργίας τοῦ σύγχρονου ἑλληνικοῦ κράτους. Καὶ οἱ ἄλλες πάντως χώρες τῆς Ε.Ε. συνεργάζονται στενὰ μὲ τὶς Ἐκκλησίες καὶ ἀναφέρω χαρακτηριστικὰ τὴ Γερμανία, τὴν Ἰταλία, τὴν Ἰσπανία, τὴν Ἰρλανδία, τὴν Πορτογαλία καὶ τὸ Βέλγιο.

Ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναφέρω στὴν ἀγάπη σας ὅτι παρὰ τὸν σεβασμὸ τοῦ συνόλου τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ε. - πλὴν τῆς Γαλλίας - στὴν Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ Παράδοση συνέβη κάτι ἀπαράδεκτο κατὰ τὴν ἐπικύρωση τῆς Χάρτας τῶν Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολίτη, ἡ ὁποία ἀνακοινώθηκε ἐπισήμως ὡς γνωστὸν στὴ Νίκαια τῆς Γαλλίας τὸν περασμένο Δεκέμβριο. Τὸ σχέδιο εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπὸ πολυπληθεῖ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸν πρῶτον Πρόεδρο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας κ. Ρομάν Χέρτσογκ, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν μέλη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, τῶν Ἐθνικῶν Κοινοβουλίων καὶ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες. Στὸ προοίμιό τῆς Χάρτας γινόταν μνεῖα στὴ θρησκευτικὴ κληρονομία τῆς Ε.Ε. Ἡ γαλλικὴ προεδρία τὴν τε-

λευταία στιγμὴ ζήτησε καὶ πέτυχε τὴν ἀπάλειψη τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς καὶ τὴν ἀντικατάσταση τῆς λέξεως «θρησκευτικὴ» μὲ τὴ λέξη «πνευματικὴ». Ἔτσι χωρὶς νὰ ἐρωτηθεῖ κανεὶς καὶ μὲ μόνη τὴν ἀπαίτηση τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, διὰ λόγους ἀρχῆς, καθὼς ἐλέγχθη ἀπὸ τὸν πρωθυπουργό της κ. Ζοσπέν, ἔγινε ἡ διαγραφή τῆς συγκεκριμένης ἔμμεσης ἀναφορᾶς στὴ Χριστιανικὴ Παράδοση τῆς Εὐρώπης. Στὴν ἐνέργεια τῆς κυβέρνησης Ζοσπέν ἀντέδρασαν διανοούμενοι καὶ πολιτικοί, μετὰ τὸν τῶν ὁποίων καὶ ὁ πρῶτον πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ζάκ Ντελόρ. Ἀντιδράσαμε κι ἐμεῖς, ἀντέδρασε καὶ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ὅμως ἡ ἐνέργεια μένει. Ἐνέργεια ποὺ βεβαίως δὲν καταργεῖ τὴν χριστιανικὴ πολιτισμικὴ μας κληρονομία, ὅμως δείχνει τὴ νοοτροπία αὐτῶν ποὺ τὴν διέπραξαν.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σημειώσω ἐπίσης ὅτι οἱ ὑποστηρικτὲς τῆς ἐνέργειας τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως θέλουν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι αὐτὴ ἔγινε ἐν ὀνόματι τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως «Ἐλευθερία, Ἀδελφосύνη, Ἰσότητα». Ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς αὐτὲς ἀνθρώπινες ἀξίες εἶναι παρμένες ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό. Ἡ ἐλευθερία εἶναι οὐσιαστικὴ προϋπόθεση τῆς Θρησκείας μας. Ἡ Γραφὴ μᾶς λέει: «Ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε» καὶ «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν...». Ἡ ἀδελφосύνη καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ βάση τῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ ὁ νόμος τῆς ἀγάπης εἶναι αὐτὸς μὲ τὸν ὁποῖον θὰ κριθοῦμε. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσότητα καθιερώθηκε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Μὲ τὸ Ἅγιο Σῶμα Του καὶ τὸ Τίμιο Αἷμα Του μᾶς ἔνωσε ὅλους χωρὶς διακρίσεις. Ὅλοι κοινωνοῦμε ἀπὸ τὸ Κοινὸ Ἅγιο Ποτήριο, ὅλοι γινόμαστε δεκτοὶ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά Του, ὅλοι, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν καὶ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Παῦλος, εἴμαστε μέλη τοῦ ἑνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ξεχωρίζουμε σὲ Ἕλληνα ἢ ξένο, ἄνδρα ἢ γυναῖκα, δοῦλο ἢ ἐλεύθερο. Κι ἂν ἰσχυριστεῖ κάποιος ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἐφάρμοσαν τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου θὰ τοῦ ἀπαντήσω μὲ τὸ γνωστὸ ὅτι «ἀνθρώπων ἕκαστος δύο πῆρας φέρει»...

Νὰ πῶ καὶ κάτι ἀκόμη. Ἡ Ὁρθοδοξία ἔζησε σὲ πολυπολιτισμικὸ περιβάλλον ἐπὶ αἰῶνες καὶ παρὰ

τις πολλές περιπέτειες στα 2000 χρόνια που πέρασαν εξακολουθεί να πορεύεται. Έπομένως με την εκχώρηση κρατικών ή άλλων εθνικών δικαιωμάτων θα θιγούν κυρίως οι υπεύθυνοι του κράτους και όχι η Έκκλησία. Όμως εκείνο που μάς ενδιαφέρει είναι να διατηρήσουμε την ιδιοπροσωπία μας ως ελεύθερος και σκεπτόμενος Όρθόδοξος λαός. Εμείς δεν θέλουμε να επιβάλουμε τίποτε σε κανένα, δεν θέλουμε όμως να δεχθούμε και καταπίεση από κανένα. Μέχρι σήμερα, πρέπει να σάς ομολογήσω ότι καθόλου δεν έχω πεισθεί ότι ένα λαϊκό κράτος είναι περισσότερο ανεκτικό και ανεξιθρησκο από ένα χριστιανικό. Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει. Δεν μπορώ να δεχθώ λ.χ. ότι η Γαλλία ή –άκομη χειρότερα– η Τουρκία ως λαϊκά κράτη είναι περισσότερο ανεξιθρησκα και προστατεύουν αποτελεσματικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών από την Αγγλία ή τη Σουηδία, ή την Ελλάδα, που είναι δεδηλωμένα χριστιανικά. Ο Χριστιανισμός ως θρησκεία και ειδικότερα η Όρθοδοξία είναι κατ' έσοχην ανεκτική στους έτερόδοξους και αλλόθρησκους. Αυτό αποδεικνύει η ιστορία, αυτό συμπεραίνεται από την καθημερινή πραγματικότητα.

Άγαπητοί μου και αξιότιμοι κυρίες και κύριοι Εύρωβουλευτές,

Βαδίζουμε προς μία διευρυμένη Εύρώπη, για την οποία κανείς δεν μπορεί ακόμη να μάς πει πώς θα έξειλχθεί τελικά. Κινούμεθα κυρίως με προβληματισμό σε θεσμικό επίπεδο και μέσα σε ένα θεμιτό ανταγωνισμό αποκτήσεως καλύτερης θέσης στην Εύρώπη του 21ου αιώνα. Όμως έχει ενδιαφέρον και η πολιτισμική προοπτική της Εύρωπης και σ' αυτήν την προοπτική μπορεί και πρέπει να καταθέσει το λόγο της η Έκκλησία και να εκφραστεί ο λαός μας. Διατηρούμε επί αιώνες αλώβητη την πνευματική μας παρακαταθήκη, την τόσο πολύτιμη για όλους τους Ευρωπαίους. Αποτελούμε τον συνδετικό κρίκο της Δυτικής Εύρωπης με τους Όρθοδόξους λαούς της κεντρικής και ανατολικής πλευράς της. Είμαστε ένας λαός που μιλά τη γλώσσα του Όμηρου, των μεγάλων τραγικών, του Θουκυδίδη, των Ευαγγελίων και των Μεγάλων Πατέρων της Έκκλησίας. Πρέπει, λοιπόν, όφειλομε θα έλεγα, να δηλώσουμε την πα-

ρουσία μας στην Εύρώπη του 21ου αιώνα με σεμνότητα και ταπεινοφροσύνη, χωρίς κομπασμούς, αλλά και χωρίς συμπλέγματα κατωτερότητας. Πρέπει και με βάση την Παράδοσή μας, να συμβάλουμε ώστε να γίνουμε όλοι οι Ευρωπαίοι ενεργοί, σκεπτόμενοι και υπεύθυνοι πολίτες. Να μη δεχθούμε να εκχωρήσουμε τα δικαιώματά μας, να μη συνεργήσουμε να μετατραπούμε σε κοπάδι και μάλιστα «ζαλισμένο». Να μη θελήσουμε να αλλοτριωθούμε και να καταργηθεί με την δική μας άνοχη ή χριστιανική κληρονομιά μας. Αντιθέτως. Όπως προηγουμένως είπα, να προβάλουμε τις αρχές μας, που είναι αρχές αγάπης, ανεκτικότητας, σεβασμού του συνανθρώπου μας. Να διδάξουμε με τη ζωή και το παράδειγμά μας ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να γίνει ατομιστής, δεν πρέπει να αυτοαπομονωθεί στον ύπολογιστή του, ούτε να επικοινωνεί με το περιβάλλον του μόνο ηλεκτρονικά, αλλά ότι πρέπει να μείνει με συναίσθημα και με έμπρακτο ενδιαφέρον για τον πλησίον του. Να σπείρουμε τον σπόρο της ελπίδας για το αύριο και να διαβεβαιώσουμε τους πλησίον και τους μακράν ότι αποक्रούμε μία κοινωνία, στην οποία θα επικρατεί το δίκαιο του ισχυρότερου, ή άπονια, το συμφέρον, ή ατομικότητα και ή άπανθρωπία.

Πρέπει να σάς πω ότι η Έκκλησία της Ελλάδος επιχειρεί σήμερα ένα μεγάλο άνοιγμα προς λαούς και Έκκλησίες της Εύρωπης. Με τις δυνατότητες που έχουμε αναπτύσσουμε τη συνεργασία μεταξύ των λαών της Βαλκανικής και της Κεντροανατολικής Εύρωπης. Κάθε χρόνο η Έκκλησία μας δίδει δεκάδες ύποτροφιών σε σπουδαστές των χωρών αυτών των περιοχών της Εύρωπης και μάλιστα όχι μόνο σε εκείνους που σπουδάζουν Θεολογία, αλλά και Ίατρική και στο Πολυτεχνείο και σε άλλες σχολές. Ενημερώνουμε σε τακτική βάση για τις δραστηριότητές μας όλες τις Αυτόκέφαλες Όρθόδοξες Έκκλησίες, την Ρωμαιοκαθολική και τις Προτεσταντικές Όμολογίες. Συμμετέχουμε σε όλα τα Fora και τους πανευρωπαϊκούς θεολογικούς και κοινωνικούς διαλόγους. Παίρνουμε ενεργό μέρος στην προώθηση της ειρήνης και της αγάπης μεταξύ των λαών και των πιστών των διαφόρων θρησκειών και ενεργοϋμε πάν το

δυνατόν για νά ἐξαλειφθεῖ ἡ βία, ἡ τρομοκρατία καὶ ὁ ρατσισμὸς ἀπὸ τὶς κοινωνίες τῆς Εὐρώπης.

Ὡς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συγκροτήσαμε εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων, μὲ σκοπὸ νὰ παρακολουθεῖ τὰ εὐρωπαϊκὰ δρώμενα καὶ νὰ συμμετέχει σ' αὐτὰ καὶ ἀναπτύσσουμε τὸ Γραφεῖο μας στὶς Βρυξέλες, πού μὲ ἐπικεφαλῆς Ἐπίσκοπο δίδει τὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας μας στὰ ἐκεῖ κέντρα λήψεως τῶν ἀποφάσεων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι τὸ Γραφεῖο μας, τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε μὲ κοινὴ συμφωνία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνεργάζεται στενὰ μὲ τὸ ἀντίστοιχο Γραφεῖο του, καί, ἐπὶ πλέον, ἀξιοποιεῖ τὶς δυνατότητες πού παρέχονται ἀπὸ τὴν Ε.Ε. στοὺς πολίτες της καὶ ἐπομένως καὶ στὶς Ἐκκλησίες της. Ἡ ἀνάγκη στενῶν σχέσεων συνεργασίας μας μὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς διευρυμένης Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες καὶ Ὁμολογίες τοῦ ἰδίου χώρου εἶναι προφανής. Πάντοτε, ἀλλὰ ἰδιαίτερα στὴν Εὐρώπῃ τοῦ 21ου αἰῶνα, ἐθνικισμοὶ καὶ ἐκκοσμικευμένοι ἀνταγωνισμοὶ ἰσχύος δὲν ἔχουν καμία θέση στὶς Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες. Τώρα εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ ὥρα τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συνεργασίας. Αὐτὸ ἔχουν ἀνάγκη οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ θὰ φανοῦμε ἀνάξιοι τῶν περιστάσεων, ἂν δὲν ἀνταποκριθοῦμε ὡς χριστιανοὶ στὴν ἀνάγκη τους αὐτή. Παράλληλα προσβλέπουμε στὴν ἀνάληψη πρωτοβουλιῶν γιὰ προγράμματα κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ ἀποκλεισμοῦ, τῶν ναρκωτικῶν, τῆς ἀνεργίας, τῆς βίας, τῆς ἐγκληματικότητας, τοῦ ρατσισμοῦ, τῆς περιθωριοποίησης. Ἐπίσης γιὰ προγράμματα ὑπὲρ τῶν παλιννοστούντων, τῶν ἀθιγγάνων, τῶν προσφύγων. Πὰ πολλὰ ἀπὸ αὐτὰς τὶς δραστηριότητες ἡ Ἐκκλησία μας ἤδη ἀναπτύσσει ἐπαινετὰς δράσεις. Ἡ Εὐρώπῃ σήμερὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ ζωηφόρα καρδιά, πού θὰ τῆς ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιβίωση. Τὸ αἶτημα αὐτὸ γίνεται ὁλονὲν καὶ ἐπι-

τακτικότερο. Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση χωρὶς πνευματικότητα εἶναι οἰκοδόμημα χωρὶς σταθερὰς βάσεις. Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Σουηδίας κ. Göran Persson πρότεινε γιὰ τὸ τρέχον ἑξάμηνο τῆς Προεδρίας τῆς χώρας του στὴν Ε.Ε. ὡς στόχο τὰ τρία Ε: Elargissement (διεύρυνση), Emploi (ἐργασία), Environnement (περιβάλλον). Ἐμεῖς ἂς προσθέσουμε ἕνα ἀκόμη Ε, Espoir (ἐλπίδα), γιὰτὶ αὐτὸ κυρίως λείπει καὶ αὐτὸ μόνον τὸ πνευματικὸ ὑπόβαθρο μπορεῖ νὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι λόγω τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων ἐπὶ δεκαετίες, ἂν ὄχι ἐπὶ αἰῶνες, ἡ Ὁρθοδοξία ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὴν Δυτικὴ Εὐρώπῃ καὶ ἐπομένως ἄγνωστη σὲ πολλοὺς, στοὺς περισσότερους θὰ ἔλεγα κατοίκους της. Π' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλῃ σήμερὰ ἡ προσπάθειά μας νὰ σπεύρουμε τὸν σπόρο τῆς Πνευματικότητάς της καὶ νὰ ἀκουστοῦν οἱ λύσεις πού δίνει ἡ Ὁρθοδοξία στὰ πνευματικὰ καὶ πολιτισμικὰ ἀδιέξοδα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Καὶ γιὰ νὰ μιλήσουμε στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ἔχουμε τὸ μείζον πνευματικὸ ἐφόδιο ὅτι σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ἄλλες ἐκκλησιολογίες ἡ δική μας δὲν ὑπείσχεταί στὴ σφαῖρα τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς του, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνολογίας. Ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀναπτύσσεται ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ φοβᾶται τίποτε ἀπὸ τὶς ἀνακαλύψεις καὶ τὶς ἐφευρέσεις του. Ἀντιθέτως τὶς ἀγκαλιάζει καὶ τοὺς δίνει τὸ δικό της νόημα, τὴ δική της διάσταση. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται καὶ εἶναι ἐλεύθερος, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἔχει προσανατολισμό, πυξίδα καὶ προσορισμό, καὶ ἔτσι ἔχει νόημα ἡ ζωὴ του.

Μὲ τὶς σκέψεις αὐτὰς, ἀγαπητοὶ καὶ ἀγαπητές μου, περαίνω τὸν λόγον μου, μὲ μιὰ τελευταία προτροπὴ. Μποροῦμε καὶ πρέπει νὰ διατηρήσουμε τὸν κόσμον πού μᾶς παρέδωσαν οἱ γονεῖς μας καὶ νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸν παραδώσουμε καλύτερο στὰ παιδιά μας. Σὰς εὐχαριστῶ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΑΚΤΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ (12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ)

ΕΞΕΛΕΓΗΣΑΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΥΔΡΑΣ, ΣΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΝΗΣ

Συνήλθε τὴν 12ην Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. εἰς ἑκτακτον Συνεδρίαν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδοῦλου ἐν τῷ συνήθει τόπῳ τῶν Συνεδριῶν τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πετράκῃ Ἐκκλησιαστικοῦ Κτιρίου.

Τὴν πρωΐαν ἐτελέσθη εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ νεωτέρου τῇ τάξει Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας κ. Θεοκλήτου.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς Συνεδρίας, ἐψάλη ἡ εἰδικὴ ἑναρκτήριος Ἀκολουθία, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου.

Εἰς τὴν Συνεδρίαν συμμετέσχον ἑβδομήκοντα τέσσαρες Ἱεράρχαι καὶ ἀπουσίαζαν τέσσαρες, ἦτοι οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνὸς καὶ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Χρυσόστομος.

Ἀκολούθως ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος προσεφώνησε τὰ Μέλη τῆς Ἱεραρχίας, εὐχηθεὶς τὰ βέλτιστα ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ Νέου Ἔτους 2001 καὶ ἀναφερθεὶς εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἱεραρχίας διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δύο κενῶν Μητροπολιτικῶν Ἑδρῶν Κασσανδρείας καὶ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης.

Εἰς τὴν συνέχειαν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν, συνεζητήθη τὸ πρῶτον θέμα, τὸ ὁποῖον ἀφώρᾳ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ὁρίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας. Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου, Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθαγγέλου καὶ Ἰωαννίνων κ. Θεοκλήτου, ἐξήτασε τὸ θέμα τοῦτο.

Κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου ὁ Σεβασμιώτατος Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, ἀνέγνωσε τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσήγησίν του. Ἡ τελικὴ πρότασις, εἰς τὴν ὁποίαν συνεφώνησαν καὶ κατέληξαν καὶ οἱ τρεῖς Ἀρχιερεῖς – μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἦτο ἡ ἀκόλουθος: «Τὸ θέμα τῆς διευθετήσεως τῶν ὁρίων τῆς ἱστορικῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας νὰ μὴν συζητηθῇ ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐξακολουθήσῃ νὰ τίθεται, ὡς συζητηθῇ ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας ἀνωτέρω (εἰς τὴν Εἰσήγησιν) προϋποθέσεις, συμμετέχοντος πλέον δικαίως καὶ κανονικῶς καὶ τοῦ ἐκλεγχομένου ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας νέου Μητροπολίτου Κασσανδρείας». Ἡ πρότασις αὕτη τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Ἱεραρχίας ἐνεκρίθη μὲ ἀπόλυτον ὁμοφωνίαν. Οὕτω τὰ ὅρια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας παραμένουν ὡς ἔχουν.

Εἰς τὴν συνέχειαν οἱ Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι ψηφίσαντες κεχωρισμένως δι' ἑκάστην περίπτωσιν, ἀπεφάνθησαν διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας, ὅπως καὶ αἱ δύο Ἱεραὶ Μητροπόλεις Κασσανδρείας καὶ Ὑδρας, πληρωθοῦν δι' ἐκλογῆς καὶ ὅχι διὰ μεταθέσεως.

Διεξαχθείσης τῆς ψηφοφορίας διὰ τὸ τριπρόσωπον πρὸς πλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας, τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τὸ ἀκόλουθον. Ἐλαβον:

Ἀρχιμ. Νικόδημος Κορακῆς	ψήφους 62
Ἀρχιμ. Θεόκλητος Μπόλκας	ψήφους 34
Ἀρχιμ. Ἰωάννης Τασιᾶς	ψήφους 28.

Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν διὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν ὡς ἄνω Ἀρχιμανδριτῶν ἔλαβον:

Ἀρχιμ. Νικόδημος Κορακῆς	ψήφους 55
--------------------------	-----------

Ἀρχιμ. Θεόκλητος Μπόλκας ψήφους 12
 Ἀρχιμ. Ἰωάννης Τασσιᾶς ψήφους 6
 Λευκὴ ψήφος 1.

Οὕτω νέος Μητροπολίτης Κασσανδρείας ἐξελέγη ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόδημος Κορακῆς, Ἱεροκλήρυξ - Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς.

Κατὰ τὴν διαδικασίαν πρὸς πλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, τὸ τριπρόσωπον κατηρτίσθη ὡς ἀκολούθως:

Ἀρχιμανδρίτης Ἐφραίμ Στενάκης ψήφους 57
 Ἐπίσκοπος Διαυλείας Δαμασκηνὸς ψήφους 32
 Ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Στεργιούλης ψήφους 18.

Ἀκολούθως κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, διὰ τὴν ἀνάδειξιν ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν, τῶν συγκροτησάντων τὸ τριπρόσωπον, ἔλαβον:

Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Στενάκης ψήφους 52
 Ἐπίσκοπος Διαυλείας Δαμασκηνὸς ψήφους 17
 Ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Στεργιούλης ψήφους 1.

Οὕτω νέος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης ἐξελέγη ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἐφραίμ Στενάκης, Πρωτοσύγκελλος τῆς αὐτῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἀκολούθως ἐγένοντο τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα Μηνύματα.

Ἡ χειροτονία τοῦ νέου ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Νικοδήμου ἐγένετο τὸ Σάββατον 13 Ἰανουαρίου, εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δὲ χειροτονία τοῦ νέου ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ τὴν Κυριακὴν 14 Ἰανουαρίου, ἐπίσης εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Ἀθηνῶν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ νέος Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ. Νικόδημος (κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος) Κορακῆς ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1942.

Ἐπεραιώσεν τὰς Θεολογικάς του σπουδὰς ἐν τῷ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

Ἐχειροτονήθη Διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ καὶ νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, τῇ παρακλήσει τοῦ Μητροπολίτου Ὑδρας κυροῦ Προκοπίου, τῷ 1965.

Πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσοστόμου τῷ 1969.

Ὑπηρέτησεν ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς καὶ Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Βασιλείου Πειραιῶς.

Ἀμα τῇ ἐκλογῇ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκοπίου, τῷ 1974, ἐτοποθετήθη ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς νεοσυστάτου τότε Ἱερᾶς Μητροπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὑπηρέτησεν ἕως τῆς ἐκλογῆς του εἰς Μητροπολίτην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΥΔΡΑΣ, ΣΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΝΗΣ

Ὁ νέος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἐφραίμ (κατὰ κόσμον Εὐάγγελος) Στενάκης γεννήθηκε τὸ 1948 στὴν Κυψέλη Αἰγίνης καὶ εἶναι ὁ πρωτότοκος υἱὸς ὑπερπολυτέκνου δεκαεξαμελοῦς οἰκογενείας. Παρακολούθησε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς στὴν γενέτειρά του. Ἐφοίτησε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κορίνθου κατὰ τὰ ἔτη 1962-1968. Τὸ 1968 εἰσήχθη στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπεφοίτησε τὸ 1972 μὲ τὸν βαθμὸ «ἄριστα». Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες προσέφερε τὴν διακονία του ὡς στέλεχος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης.

Τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1972 προσήλθε ὡς δόκιμος στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πατερικῆς Διακονίας «Ἡ Ἁγία Τριάς» Ὑδρας. Τὴν 30ὴ Δεκεμβρίου τοῦ 1973 ἐκάφη Μοναχός, καὶ ἔλαβε τὸ μοναχικὸ ὄνομα Ἐφραίμ καὶ τὴν ἐπομένη χειροτονήθηκε Διάκονος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ὑδρας κ. Ἱεροθέου. Στὴν ἐν λόγῳ Ἱερὰ Μονὴ παρέμεινε

Ἡ δεξιὰ πτέρυγα τῆς αἰθούσης Συνεδριάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, με Σεβ. Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὴν ἐναρκτήριον Ἀκολουθίαν (Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη).

Καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυγα τῆς αἰθούσης, με τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς.

Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, Πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου, συμπαραστατούμενος υπό των Πανοσιολογιωτάτων, του Αρχιγραμματέως κ. Θεολόγου Αποστολίδη και του Γραμματέως κ. Ιακώβου Τσολιάκου, ψάλλει την Ειδικήν Ακολουθίαν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Συνεδρίας.

ἕως τὸ 1976 διακονήσας παραλλήλως καὶ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Παναγίας Φανερωμένης Ὑδρας. Τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1977 ἀνέλαβε καθήκοντα Διευθυντοῦ τοῦ μαθητικοῦ Οἰκοτροφείου Αἰγίνης καὶ παράλληλα διετέλεσε ἐπὶ 10ετία καθηγητὴς τῶν κατωτέρων καὶ μέσων τεχνικῶν Σχολῶν τοῦ Ἑπαγγελματικοῦ Λυκείου Αἰγίνης (σχολεῖα τὰ ὁποῖα πρωτοπορικὰ ἱδρύσε ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ λειτούργησε ὑπὸ τὴν εὐθύνη της), προσφέροντας συνάμα τὴν διακονία του στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Νικολάου Αἰγίνης καὶ στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς νήσου. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1979 χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος - Ἀρχιμανδρίτης καὶ διαδοχικῶς προσέφερε μέχρι σήμερα τὶς ὑπηρεσίες του ὡς Ἐφημέριος - Ἱεροκήρυξ τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Αἰγίνης καὶ ὡς προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως

Θεοτόκου Ὑδρας ὡς καὶ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων Θεοτόκου Αἰγίνης. Καλλιέργησε μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, φυτώριο νέων - ὑποψηφίων Κληρικῶν καὶ ἔτσι ἐπανδρώθηκε ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Αἰγίνης μὲ νέους μορφωμένους καὶ εὐσεβεῖς Κληρικούς. Ἀπὸ τὸ 1979 ἀνέλαβε καθήκοντα Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Αἰγίνης, διακονία τὴν ὁποῖαν ἥσκησε ἐπὶ δεκαεπταετία, παράλληλα πρὸς τὸ λειτούργημα τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ εὐδοκίμως ἀπὸ τὸ 1983 ἕως σήμερα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν Διεύθυνση τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1989 προσέφερε ἀποδοτικώτατα τὴν ὑπηρεσία του ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Νοσοκομείου Αἰγίνης «Ὁ Ἅγιος Διονύσιος» καὶ ὡς μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Νοσοκομείου Ὑδρας «Παναγία ἡ Φανερωμένη».

Διετέλεσε μέχρι καὶ τῆς ἐκλογῆς του μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας τοῦ Δήμου Αἰγίνης, καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα στὴν προώθηση καὶ λύση τῶν προβλημάτων στέγης καὶ λειτουργίας τῶν Σχολείων τῆς νήσου. Ἦταν Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοτικῆς Καποδιστριακῆς Βιβλιοθήκης Αἰγίνης, μᾶς ἀπὸ τὶς ἀριστερὲς καὶ πλουσιότερες Βιβλιοθήκες.

Ἀπὸ τὸ 1985 διωρίσθη Ἑγούμενος τῆς Ἱερᾶς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς

Πόρου, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων ἡ Ἱερὰ αὐτὴ ἱστορικὴ Μονή.

Κατὰ καιροὺς ἔχει πραγματοποιήσει ἀξιόλογες εἰσηγήσεις γιὰ θεολογικὰ καὶ πνευματικὰ θέματα σὲ Ἱερατικὰ Συνέδρια καὶ Συνάξεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως (πολλὲς ἀπ' αὐτὲς βρίσκονται ὑπὸ ἔκδοσιν).

Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης ἐξελέγη εἰς διαδοχὴν τοῦ παραιτηθέντος Γέροντός του, Σεβασμωτάτου Μητροπολίτου πρώην Ὑδρας κ. Ἱεροθέου.

Ο ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΣΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ

Στὸ πλευρὸ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ποὺ συμμετέχουν στὴν Εἰρηνευτικὴ Ἀποστολὴ τῆς χώρας μας στὴ δοκιμαζόμενη περιοχή τοῦ Κοσσυφοπέδιου βρέθηκε σήμερα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδωνα, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιο καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο, τὸν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννη, τὸν Ἀρχιεραρχία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη π. Θεολόγο Ἀποστολίδη καὶ ἄλλους κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ὑπηρεσιακοὺς παράγοντες, καθὼς καὶ τὸν σύμβουλο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Ἀλέξανδρο Ρόντο, ἔφθασε στὶς 10.30 τὸ πρωῒ στὸ ἀεροδρόμιο τῶν Σκοπίων διὰ εἰδικῆς πτήσεως μὲ ἀεροσκάφος ποὺ παραχώρησε τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Στὸ ἀεροδρόμιο τὸν ὑποδέχθηκαν ὁ Διοικητὴς τῆς Β' Μεραρχίας Στρατοῦ Ὑποστράτηγος κ. Ντούδας καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ταξιαρχίας στὸ Κοσσυφοπέδιο Ταξίαρχος κ. Βαφειάδης.

Ἀπὸ τὰ Σκόπια ὁ Μακαριώτατος καὶ ἡ Συνοδεία του μετέβησαν ὁδικῶς στὸ Στρατόπεδο «Ρήγας Φερραῖος» στὸ Οὐρόσεδατς. Μετὰ τὴν τέλεση Ἀγιασμοῦ, ὁ Μακαριώτατος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴ Διοίκηση, τοὺς στρατιῶτες καὶ τὸ λοιπὸ προσωπικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀποστολῆς, τόνισε χαρακτηριστικὰ: «Σήμερα ἤρθαμε κοντὰ σας, ὅχι γιατί τὸ ἐπέβαλε καμία σκοπιμότητα, ἀλλὰ γιατί τὸ αἰσθανθήκαμε σὰν μιὰ ἀνάγκη τῶν καρδιῶν καὶ τῶν ψυχῶν μας. Βρεθήκαμε κοντὰ σὲ ἐσᾶς ποὺ ἐκπροσωπεῖτε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ὁρθόδοξία σὲ αὐτὴ τὴν μαρτυρικὴ χώρα ποὺ ἔχει δοκιμάσει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δοκιμάζει τὴν πικρὴ γεύση τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Φθάσαμε ἐδῶ γιὰ νὰ

ἐκδηλώσουμε τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ ἐσᾶς ποὺ ἐκτελεῖτε ἓνα ἰδιαίτερα σημαντικὸ ἔργο δίνοντας ταυτόχρονα τὴν μαρτυρία ἐνὸς ξεχωριστοῦ ἥθους». Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ὑπογράμμισε ὅτι παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ τὴν κατάσταση ἡ ὁποία ἔχει ἀνακύψει ἐξαιτίας τῶν βομβαρδισμῶν στὴν εὐρύτερη περιοχή, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελευταίας διετίας, μὲ δῆματα ἀπεμπλουτισμένου οὐρανίου καὶ τὴ σχετικὴ συζήτηση ποὺ γίνεται σὲ ὁλόκληρὴ τὴν Εὐρώπη, ἀνέφερε χαρακτηριστικὰ: «Πρόκειται γιὰ μίαν λεπτὴ καὶ εὐαίσθητη ὑπόθεση. Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει ἀποφανθεῖ ἀκόμη ἐπίσημα καὶ κατηγορηματικὰ». Στὴ συνέχεια ὁ Μακαριώτατος ἐπισήμανε: «Πάνω ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη δύναμη καὶ πάνω ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους ὑπάρχει τὸ δῆγμα τοῦ Θεοῦ, ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ θέλημά Του εἶναι οἱ ἄνθρωποι νὰ ζοῦμε ἀγαπημένοι καὶ μονοιασμένοι σὲ αὐτὸν τὸν κόσμο... Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐμπειρία τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου θὰ ἀποτελοῦσε μιὰ πικρὴ ἀνάμνηση. Ὅμως αὐτὴ ἡ γῆ ἔγινε ξανὰ τόπος πολεμικῶν συγκρούσεων, γιατί οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀκολουθοῦν τὰ δάγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ διπλανός μας σὲ ὁποιαδήποτε θρησκεία ἢ ἐθνότητα καὶ ἂν ἀνήκει δὲν εἶναι ξένος, ἀλλὰ ἀδελφός. Γιατὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μᾶς ἔπλασε ὁ Θεὸς ἀπὸ ἓνα γένος καὶ πρέπει νὰ νιώθουμε ἀδελφοὶ μεταξύ μας... Ὁ πόλεμος εἶναι μίαν κατάρα. Ποτὲ δὲν ἔχει τὴν ἐγκριση καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Καὶ χαιρόμαστε γιατί βρισκεσθε ἐδῶ ὅχι γιὰ νὰ πολεμᾶτε, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀμύνεσθε, νὰ ἐπιβάλετε τὴν εἰρήνη καὶ τὸ δίκαιο σὲ ἓνα δοκιμασμένο τόπο, ὅπως εἶναι τὸ Κοσσυφοπέδιο. Ἡ Ἑλλάδα ἄλλωστε καλεῖται νὰ διαδραματίσει ἓνα ρόλο, ποὺ οἱ σύμμαχοί της τῆς ἔχουν ἀναθέσει, μὲ συνέπεια, μὲ πιστότητα στὶς ἀρχές τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ κυρίως μὲ ἓνα ἥθος ἀξεπέραστο, τὸ ὁποῖο στὴν πατρίδα μας διαμορ-

Ἀδελφικός ἀσπασμός τῶν Μακαριωτάτων Πατριάρχου Σερβίας κ. Παύλου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, στὸ Μοναστήρι τῆς Γρατσάνιτσας.

*Ὑποδοχὴ καὶ εὐλογία στὸ Στρατόπεδο “Ρήγος Φεραῖος” στὸ Οὐρόσεβατς.
(Φωτογραφίες Χρήστου Μπόννη)*

Παρατεταγμένοι οί Έλληνες στρατιῶτες ὑποδέχονται τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο σὲ αἴθουσα τοῦ Στρατοπέδου “Ρήγας Φεραῖος” στὸ Οὐρόσεβας.

Τέλεση Δοξολογίας στὸ Καθολικὸ τῆς ἱστορικῆς Ἱ. Μονῆς Ἱλατσάνιτσας.

φώνεται ἀπὸ τὸν ἐλληνικό μας πολιτισμὸ καὶ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη μας».

Καὶ ὁ Μακαριώτατος κατέληξε: «*Εγὼ δὲν κά - νω πολιτική, οὔτε μὲ ἐνδιαφέρει ἡ πολιτική. Θέλω ὅμως νὰ σᾶς πῶ ὅτι ἐὰν δὲν ἤμουν βέβαιος γιὰ αὐτὸ τὸ ὁποῖο κάνω αὐτὴ τὴ στιγμή, δὲν θὰ τολ - μούσα νὰ ἔρθω κοντὰ σας. Καὶ ἤρθα γιὰ νὰ σᾶς σφίξω τὸ χέρι, νὰ σᾶς ἐνισχύσω καὶ νὰ σᾶς ἐνθαρ - ρύνω στὸ μεγάλο ἀγῶνα τὸν ὁποῖο ἔχετε ἀνα - λάβει. Στὰ ἄξια χέρια σας ἡ Διεθνὴς Κοινότητα ἔχει ἐμπιστευθεῖ τὴν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης, τὸ ὁποῖο εἶναι αὐτὸ πὺν ἐνδιαφέρει πρωτίστως τὴν Ἐκκλησίᾳ μας, ἡ ὁποία δὲν κάνει διακρίσεις σὲ θάρος κανενός. Πιστεύω ὅτι ἡ ἀποστολή σας θὰ στεφθεῖ μὲ ἐπιτυχία καὶ προσεύχομαι, ὅταν μὲ τὸ καλὸ θὰ λήξει, νὰ ἐπιστρέψετε στὴν ἀγκαλιὰ τῶν δικῶν σας. Τότε θὰ ἔχετε στὴν καρδιά σας τὴ βαθύτατη ἱκανοποίηση ὅτι ἐπιτελέσατε τὸ χρέος σας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα*».

Στὴ 1 τὸ μεσημέρι ὁ Μακαριώτατος καὶ ἡ Συνοδεία του ἔφθασαν στὸ ἱστορικὸ Μοναστήρι τῆς Γρατσάνιτσα, ὅπου τοὺς ὑποδέχθηκε ὁ Πανιερώ - τατος Ἐπίσκοπος Ράσκας καὶ Πριζρένης κ. Ἀρτέ - μιος. Μετὰ τὴν τέλεση τῆς Δοξολογίας στὸ Καθο - λικὸ τῆς Ἱ. Μονῆς, ὁ Μακαριώτατος, ἀπευθυνόμε - νος πρὸς τοὺς πιστοὺς, τόνισε ὅτι ἡ Ἑλλαδικὴ Ἐκ - κλησία θέλει μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐνισχύσει τὴν προ - σπάθεια τὴν ὁποία ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία καταβάλ - λει γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευ - θερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης στὴν μαρτυρικὴ πε - ριοχή. Καὶ ὑπογράμμισε: «*Ἦρθαμε κοντὰ σὲ ἐσᾶς, τοὺς ἀδελφούς μας Σέρβους. Γνωρίζουμε τὰ πάθη καὶ τὶς δυσκολίες, τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς δοκιμασίες σας. Ἡ ταυτότητά μας ὡς Χριστιανῶν Ὁρθοδό - ξων μᾶς ἐπιβάλλει νὰ σκύβουμε πάνω ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος ὑποφέρει. Καὶ ἐσεῖς ὑποφέρετε καὶ ἀδικεῖσθε κατάφωρα. Προσενχόμεστε στὸ Θεὸ νὰ σᾶς δίνει δύναμη ψυχῆς, προκειμένου νὰ μπορέσετε νὰ μείνετε ἐδῶ στὴν ἀρχαία κοιτίδα σας καὶ νὰ μὴν τὴν ἐγκαταλείψετε. Ἐλπίζουμε καὶ προσδοκοῦμε ὅτι θὰ ἔρθουν καλύτερες ἡμέρες. Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαί - τερα μὲ αὐτοὺς πὺν ἀδικοῦνται. Συνεχίζουμε νὰ*

εἴμαστε στὸ πλευρό σας γιὰ ὅσο χρόνο διαρκέσει αὐτὴ ἡ δοκιμασία, πὺν πιστεύουμε ὅτι εἶναι παρο - δική. Σύντομα ὁ σερβικὸς λαὸς θὰ βρεῖ τὴν εἰρή - νη, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ δημοκρατία πὺν χρειάζε - ται γιὰ νὰ ἐπιδοθεῖ στὰ εἰρηνικά του ἔργα».

Στὴ συνέχεια ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας συναντήθηκε μὲ τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχη τῶν Σέρβων κ. Παῦλο, στὸν ὁποῖο καὶ ἐπέδωσε, ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπιταγὴ ὕψους 20 ἑκατομμυρίων δρχαμῶν γιὰ τὴν ἀνέγε - ρση Ἐπισκοπεῖου στὴν περιοχὴ καὶ τὴν ἐν γένει ἐνί - σχυση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς τοπικῆς Ἐκ - κλησίας. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Σέρβων ἐξέφρασε τὶς θερμὲς εὐχαριστίες του γιὰ τὴ συμπαράσταση τῆς Ἑλλα - δικῆς Ἐκκλησίας στὴ δύσκολη αὐτὴ περίοδο δο - κίμασίας τοῦ σερβικοῦ λαοῦ, σημειώνοντας: «*Κα - ταλάβετε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι ὁ λαὸς μας ὑφίσταται μία μεγάλη ἀδικία. Οἱ Ἑλληνες ἐκφράζετε πάντο - τε τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν σερβικὸ λαὸ καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι γιὰ ἐμᾶς ὁ Θεός. Καὶ τὸ κάνετε, ὅχι ἐπειδὴ εἴμαστε ὁμόθρησκοι καὶ φίλοι, ἀλλὰ γιὰτὶ ἡ ἀλή - θεια εἶναι ὁ Θεός*».

Στὶς 2.30 μ.μ. ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἐπέστρεψε στὸ Στρατόπεδο «Ρήγας Φεραῖος» στὸ Οὐρόσεβατς. Ἀκολούθησε γεῦμα μὲ τὴ Διοίκηση, τοὺς στρατιῶτες καὶ τὸ λοιπὸ προσωπικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀποστολῆς, στὴ διάρ - κεια τοῦ ὁποῖου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ.Χριστόδουλος ἐξῆρε τὴν πολλαπλὴ προσφορὰ τῆς ἐλληνικῆς δύ - ναμης στὴν προστασία τοῦ τοπικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν πολιτισμικῶν μνημείων τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ σὲ ζητήματα εὐρύτερης κοινωνικῆς καὶ προνοιακῆς φύσης. «*Ξεκινήσαμε νὰ σᾶς δώσουμε κουράγιο, ἀλλὰ ἐσεῖς τελικὰ μᾶς δώσατε, μὲ τὴ συμπεριφορὰ, τὴ στάση καὶ τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ σας δύναμη*» κατέληξε ὁ Μακαριώτατος.

Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἐπέστρεψε στὴν Ἀθῆνα ἀργὰ τὸ βράδυ.

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΛΑΜΠΡΟΣ Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΦΩΤΙΟΥ (5-6 Φεβρουαρίου)

Τιμητικές διακρίσεις σὲ Κληρικούς, Καθηγητὲς καὶ Ἱεροψάλτες

Μὲ λαμπρότητα ἐορτάσθηκε καὶ ἐφέτος ἡ μνήμη τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Μεγάλου, τοῦ καὶ Προστάτου τῆς Ἱερᾶ Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν παραμονή, Δευτέρα 5 Φεβρουαρίου 2001 καὶ ὥρα 6:00 μ.μ. στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό ναὸ τῶν Ἀθηνῶν τελέσθηκε Πανηγυρικός Ἑσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν-Μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Σύμφωνα μὲ ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀπονεμήθηκε τιμητικὴ διάκριση σὲ τρεῖς συνταξιούχους Ἱεροκήρυκες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σὲ δύο λογίους ἐγγάμους Κληρικούς Αὐτῆς, σὲ τέσσερις ὁμοτίμους Καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ σὲ δύο Ἱεροψάλτες μὲ μακρὰ προσφορά στὴν Ἐκκλησία.

Συγκεκριμένα τιμήθηκαν μὲ τὸν «χρυσοῦν Σταυρὸν μετὰ ἀστέρος» οἱ Πανοσιολογιώτατοι Ἀρχιμανδρίτες: α) κ. Ἐπιφάνιος Ἀρτέμης, β) κ. Θεόφιλος Ζησόπουλος καὶ γ) κ. Γερβάσιος Ραπτόπουλος, καθὼς καὶ ὁ κοιμηθεὶς προσφάτως Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Μιχαηλίδης, οἱ Αἰδεσιμολογιώτατοι Πρωτοπρεσβύτεροι α) κ. Ἰωάννης Διώτης καὶ β) κ. Κωνσταντῖνος Παπαγιάννης, οἱ Ἑλλογιώτατοι Καθηγητὲς α) κ. Εὐάγγελος Θεόδωρου, β) κ. Γεώργιος Γαλίτης, γ) κ. Κωνσταντῖνος Καλοκύρης καὶ δ) κ. Ἰωάννης Φουντούλης καὶ οἱ Μουσικολογιώτατοι Ἱεροψάλτες α) κ. Ἐμμανουὴλ Χατζημάρκος καὶ β) κ. Ἀθανάσιος Καραμάνης.

Ἡ «Συνοδικὴ Διαγνώμη», ἡ ὁποία ἀναγνώσθηκε, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΜΗ

Ἐφη ὁ θεῖος καὶ μυστιπόλος Ἀπόστολος Παῦλος «οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ» (Α' Τιμ. ε' 17), ὡς «ἐποικοδομήσαντες ἐπὶ τὸν θεμέλιον τῶν Ἀποστόλων χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους» (Α' Κορινθ. γ' 12), ὡς «γεννήσαντες ἐν Χριστῷ καὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου» (Α' Κορινθ. δ' 15) τέκνα τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. Προσέθηκεν ἐκφαντορικῶς καὶ ὅτι «Αὐτὸς (ὁ Θεὸς) ἔδωκε τοὺς μὲν Ἀποστόλους, τοὺς δὲ Προφήτας, τοὺς δὲ Εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ Ποιμένας καὶ Διδασκάλους πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσίους δ' 11-13).

Ταῦτα ἔχουσα ὑπ' ὄψει Αὐτῆς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 5ης Ὀκτωβρίου τοῦ δισχλιοστοῦ ἔτους, **ἔκρινεν ἅξιον τιμῆσαι**

1) Τοῦτο μὲν τέσσαρας (4) ἐκ τῶν διατελεσάντων Ἱεροκηρύκων Αὐτῆς καὶ διακριθέντων ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ψυχῶν, κηρυξάντων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, ἀναδεχθέντων τοὺς λογισμοὺς τῶν πιστῶν, ὑπερμαχησάντων ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, διδασκάντων τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, πρωτοστατησάντων εἰς τὰ ἱεραποστολικά ἔργα τῆς Ἀγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, εἴτε τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεότητος, εἴτε τῆς προστασίας τοῦ γήρατος, εἴτε στηρίξεως τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, εἴτε καλλιέργησάντων τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ποικίλην

εὐποιῶν καὶ διὰ τῶν λαμπρῶν τούτων ἔργων δοξασάντων τὸν Θεόν.

Ἦν τὰ ὀνόματα:

α) Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἐπιφάνιος Ἀρτέμης, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων,

β) Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Θεόφιλος Ζησόπουλος, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαγκαδά,

γ) Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Γεράσιος Ραπτόπουλος, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας,

δ) Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Μιχαηλίδης, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

2) Τοῦτο δὲ δύο ἐκ τῶν λογιωτάτων τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας Πρεσβυτέρων, οἵτινες μετ' ἀξιομιμῆτου ἐπιμελείας καὶ ἐμβριθοῦς μελέτης τὸν πλοῦτον τῶν θεολογικῶν γνώσεων διεξῆλθον καὶ διὰ καλάμου ὀξυγράφου τῷ φιλοχρίστῳ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας τὰ αὐτῶν πονήματα προσήνεγκον πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ οἰκοδομὴν ψυχῶν «ὕπὲρ ᾧν Χριστὸς ἀπέθανεν».

Ἦν τὰ ὀνόματα:

α) Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἰωάννης Διώτης, τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,

β) Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Κωνσταντῖνος Παπαγιάννης, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

3) Τοῦτο δὲ καὶ τέσσαρας (4) ἐκ τῶν Ὁμοτίμων Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν τε καὶ Θεσσαλονίκης, ἐπεὶ καὶ οὗτοι ἀνεδείχθησαν μῦσται τῆς θεολογίας καὶ διδάσκαλοι τῆς ἀληθείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεράποντες μετὰ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλου τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης, τῆς πρυτανευούσης πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ᾧς Θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμασίοις Αὐτοῦ, ἐργάται τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, λαμβάνουσα ἀνὰ δύο ἕξ ἐκάστης.

Ἦν τὰ ὀνόματα:

Α' Ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν,

1. Ἐλλογιμώτατος κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου,

2. Ἐλλογιμώτατος κ. Γεώργιος Γαλίτης.

Β' Ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης,

1. Ἐλλογιμώτατος κ. Κωνσταντῖνος Καλοκύρης,

2. Ἐλλογιμώτατος κ. Ἰωάννης Φουντούλης.

4) Τοῦτο δὲ δύο ἐκ τῶν «*ψυχᾶς καθαραῖς καὶ ἀρρυνώτοις χεῖλεσιν*» αἰνούντων καὶ εὐλογούντων τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ἀναλογίου καὶ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν Τέχνην, ἐν γένει, ὑπηρετούντων ἐπὶ ἔτη πλείστα, πρὸς ὠφέλειαν ψυχῶν διὰ τῆς κατανύξεως.

Ἦν τὰ ὀνόματα:

α) Μουσικολογιώτατος κ. Ἐμμανουὴλ Χατζημάρκος,

β) Μουσικολογιώτατος κ. Ἀθανάσιος Καραμάνης.

Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἐν τοῖς πλαισίοις τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, Προστάτου καὶ Ἐφόρου τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς Πανυλείου Ἀγιωτάτης Ἀποστολικῆς ἐν Ἑλλάδι Συνεκλεκτῆς, ἥτις διὰ ταύτης τῆς Πράξεως Αὐτῆς προβαίνει εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς τιμητικῆς διακρίσεως τοῦ «Παρασήμερου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», ἥτοι τοῦ χρυσοῦ Σταυροῦ μετὰ ἀστέρος, εἰς τοὺς ἀνωτέρω καὶ εἰς ἀναγνώρισιν τῆς προσφορᾶς αὐτῶν καὶ τῆς διακονίας αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀθήνησι τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ δισχιλιοστοῦ ἔτους

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος
 † Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων
 † Ὁ Πολυνῆς καὶ Κιλκισίου Ἀπόστολος
 † Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντώνιος
 † Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος
 † Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς Προκόπιος
 † Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιος
 † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος
 † Ὁ Τρίκης καὶ Σταγῶν Ἀλέξιος
 † Ὁ Ἀττικῆς Παντελεήμων
 † Ὁ Καρπενησίου Νικόλαος
 † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Εὐστάθιος
 † Ὁ Ἡλείας Γερμανὸς

Ὁ Ἀρχιεραρχία
 Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

Τὴν ἀγιώνυμη ἡμέρα, Τρίτη 6 Φεβρουαρίου, τελέσθηκε στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πεντέλης Ὁρθρὸς καὶ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐσταθίου καὶ Ἡλείας κ. Γερμανοῦ. Τὸν πανηγυρικὸ τῆς ἡμέρας ἐκφώνησε ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀγαθάγγελος Χαραμαντίδης, Διευθυντὴς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος μίλησε μὲ θέμα *«Ἡ πίστις καὶ τὸ ἥθος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἱερὸ Φῶτιο»** καὶ τόνισε μεταξὺ ἄλλων, ὅτι: *«ἡ ἐορτὴ ἐνὸς Ἱεράρχου, μέσα στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκαλύπτει καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν συνέχεια τῆς χάριτος, τὸ ἀδιάκοπο τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ δὲ διδασκαλία του τὴν συνέχεια τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ μηνύματος ποὺ ἔχει παραδοθεῖ καὶ διαφυλαχθεῖ»*.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἀφοῦ παρατέθηκε σὲ ὅλους τοὺς ἐκκλησιασθέντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλὰ παιδιὰ ἀπὸ Σχολεῖα τῆς Ἀττικῆς, πρόγευμα ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, πραγματοποιήθηκε στὶς 11 π.μ. στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς σύσκεψη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ τοὺς Καθηγητὲς καὶ τοὺς λοιποὺς διδάσκοντες στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ μὲ θέμα: *«Τὸ χρέος τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Ἱερὸν Φῶτιον»*. Εἰσηγητὴς ἦταν ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βλάσιος Φειδᾶς, ὁ ὁποῖος μετὰ ἀπὸ μία σύντομη ἀνάπτυξη τῆς σημασίας τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο τὸν ὁποῖο, ὅπως τόνισε, προσλαμβάνει συνεχῶς, διότι ἡ ὅλη λειτουργία της εἰσάγει μιὰ νέα πρόταση γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ κόσμου, ὑπογράμμισε ὅτι ἡ σχέση Ἐκκλησίας καὶ κόσμου βιοῦται κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο σὲ κάθε Εὐχαριστιακὴ Σύναξη ὡς μιὰ συνέχεια ἀπὸ τὴν

πρῶτη στιγμή τῆς ιδρύσεώς Της. Στὴ συνέχεια ἔκανε μιὰ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ γιὰ τὴν σχέση Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια, ὅπου ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα εἶχε τὴν συνείδηση μιᾶς τέλειαις κοινωνικῆς ὄντοτητας, ἔτσι ὥστε Κράτος καὶ Ἐκκλησία νὰ ἐμφανίζονται ὡς τέλειαις κοινωνίες ποὺ διαθέτουν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα γιὰ νὰ ἐπιτελοῦν τοὺς σκοποὺς τους. Ὑπογράμμισε στὸ σημεῖο αὐτό, ὅτι σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ Κράτος ποὺ συγκροτεῖται ἀπὸ τοὺς πολῖτες - μέλη του, ἡ Ἐκκλησία δὲν συγκροτεῖται ἀπὸ τὰ μέλη της ἀλλὰ ἀναγεννᾷ τὰ μέλη της ἐν Χριστῷ. Στὴν ἱστορικὴ πορεία προέκυψαν οἱ διακριτοὶ ρόλοι στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τοὺς ὁποῖους προέβλεψαν ἰδιαίτερα οἱ Μεγάλοι Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες, οἱ ὁποῖοι τόνισαν ὡς κατεξοχὴν ἔργο τῆς μὲν Πολιτείας τὴν ἐπιμέλεια τοῦ σώματος, τῆς δὲ Ἐκκλησίας τὴν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς. Καρπὸς αὐτῆς τῆς ἐπισημάνσεως ὑπῆρξε ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσορροπίας συναλληλίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ἡ μακροαίωνη αὐτὴ παράδοση ἀτόνησε κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους καὶ δημιουργήθηκε στὴ Δύση τὸ διχοτομικὸ ἐρώτημα: *«Σῶζει ὁ Χριστὸς ἢ ἡ Πολιτεία;»* ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποῖου ἦταν ἡ ἀποϊεροποίηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ προβολὴ τοῦ αὐτόνομου ἀνθρώπου ὡς μόνης πηγῆς ὅλων τῶν ἐξουσιῶν, ποὺ γέννησαν τὴν θεμελιώδη ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο, μέσα ἀπὸ διάφορες, τραγικὲς πολλὲς φορὲς, διακυμάνσεις στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους προέκυψε ὁ Νόμος 590/1977 *«Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»* ὁ ὁποῖος περιορίζει πλέον τὴν αὐθαιρεσία τοῦ κοσμικοῦ νομοθέτη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπανέρχεται ἡ παραδοσιακὴ ἀρχὴ τῆς συναλληλίας, ἐνῶ παράλληλα ἀποκλείεται κάθε παρερμηνεῖα, γεγονὸς ποὺ ἰδιαίτερα ἔχει συντελέσει στὸν περιορισμὸ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῶν ἐντόνων ἀντιπαράθεσων μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, γιὰ θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

Στὴ συνέχεια, τὸν λόγο ἔλαβαν Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες καὶ ἄλλοι Κληρικοί, Καθηγητὲς Πανεπιστημίου, καθὼς καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κ. Ἀναστάσιος Μαρῖνος, ὁ ὁποῖος τόνισε τὴν ἀξία τῆς κατοχυρώσεως

* Παρατίθεται κατωτέρω, σσ.113-117.

τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέσα ἀπὸ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Χώρας.

Τὴν κοινὴ Συνεδρία ἔκλεισε ὁ Μακαριώτατος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ συγκεφαλαίωσε τὶς ἀπόψεις τῶν διαφόρων ὁμιλητῶν, τόνισε ὅτι «διανύομε τὴν μετάνεωτερὴν ἐποχὴ, ἡ ὁποία παρουσιάζει τὸ φαινόμενο τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου, ἔτσι ὥστε οἱ διάφορες θρησκείες νὰ ἐπιστρέφουν στὸ προσκήνιο τῆς δημόσιας ζωῆς. Καὶ ἐνῶ στὴν Δύση ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἡ στροφή αὐτή, στὴν Ἑλλάδα ἕνας μικρὸς κύκλος διανοουμένων δὲν ἔχει ἢ δὲν θέλει νὰ κατανοήσῃ τὴν στροφή αὐτὴ καὶ εὐκαίρως - ἀκαίρως βάλῃ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, θέλοντας νὰ μειώσῃ τὸν σημαντικὸ ρόλο τῆς στὴν σύγχρονη ἐλληνικὴ κοινωνία. Τὸ νὰ ἐπηρεάζῃ ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ τὴν κοινωνία εἶναι εὐλογία Θεοῦ καὶ ὄχι κατάρα, ὅπως θέλουν νὰ τὸ παρουσιάζουν. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἔχουμε Θεοκρατία. Τὸ εὐχάριστο γιὰ τὴν Πατρίδα μας εἶναι ὅτι ἔχουμε τὸ προνόμιο, ἡ Ἐκκλησία, νοσημένη ὡς ποιμαίνουσα, νὰ ἔχει ἄμεση ἐπικοινωνία μὲ τὸν λαό, καὶ πὺν ἴσως χάθηκε στὴν Δύση. Ἄν καλλιερ-

γήσομε αὐτὸν τὸν σύνδεσμο Κλήρον καὶ Λαοῦ, ποιμένων καὶ ποιμνίου, τότε θὰ ἔχομε σπουδαῖα καὶ μεγάλα ἐπιτεύγματα, γιατί ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ θεσμὸ τοῦ ἔθνους καὶ πρέπει νὰ παραμείνῃ. Ἄλλωστε καὶ τὸ συμφέρον τῆς Πολιτείας εἶναι νὰ ἔχει δίπλα τῆς τὴν Ἐκκλησία, ἀφοῦ ὁ ἴδιος Λαὸς πὺν ψηφίζει καὶ ἐκλέγει τοὺς ἄρχοντες του εἶναι αὐτὸς πὺν λατρεύει τὸν Θεὸ καὶ ἀπαρτίζει τὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει μόνο πνευματικὴ καὶ ὄχι κοσμικὴ ἐξουσία. Οὔτε συγκυβέρνηση διεκδικούμε, οὔτε θέλομε νὰ ἀναμιχθοῦμε σὲ ἀλλότρια, οὔτε ἐποφθαλμιοῦμε τὶς θέσεις τῶν πολιτικῶν. Θέλομε συνεργασία ἐπὶ θεμάτων κοινῶν ἐνδιαφέροντος, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ στήριξη τῆς οἰκογένειας, ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νεότητος καὶ ἡ μάστιγα τῶν ναρκωτικῶν, γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους».

Τέλος, τὸ μεσημέρι παρατέθηκε γεῦμα πρὸς τοὺς Συνέδρους, στὴν ἐπίσημη τράπεζα τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στὴν Ἱερὰ Μονὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πεντέλης.

